

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΑΔΟΒΑΣ

Κεφάλαιον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Ἑρρίκου Σύβελ «Ἡ γένεσις τῆς Γερμανικῆς
Αὐτοκρατορίας» μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ

ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΤΗΣ ΣΑΞΩΝΙΑΣ ΜΑΪΝΙΓΓΕΝ

[Συνέχεια ἴδε σελ. 1]

Εἰς προκεχωρημένην ὥραν τῆς ἐσπέρας τῆς 2 Ἰουλίου ὁ Βένεδεκ ἐξέδωκε διαταγὴν, καθ' ἣν αἱ πολεμικαὶ τοῦ δυνάμεις ὄφειλον νὰ παραταχθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεταξὺ τοῦ Ἀλβεως καὶ τῆς Βίστριτς πολὺ ἐνωρὶς τὴν ἐπιούσαν, ἐάν, ὅπως ὑπετίθετο, οἱ Πρώσοι ἤθελον προῆλθαι εἰς ἐπιθέσιν. Τὸ ἀριστερὸν κέρασ, δηλαδὴ τὸ Σαξωνικὸν Σῶμα ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ ὀγδόου Αὐστριακοῦ — ἐν συνόλῳ 39,200 ἀνδρῶν μετὰ 116 τηλεβόλων — ἐμελλε νὰ καταλάβῃ τὰ ὄπισθεν τῆς Νέγχανιτς κείμενα ὑψώματα τοῦ Πρίμ καὶ Πρόβλους. Προσαυτόμενον πρὸς τοῦτο τὸ 10. Σῶμα ὑπὸ τὸν Γάβλεντς ἤθελον ἀναπτυχθῆ ἐπὶ τῆς ῥάχως τοῦ Λαγγενχόφ καὶ παρ' αὐτὸ ὁ Ἀρχιδούξ Ἑρνέστος μετὰ τοῦ 3. Σώματος ἐπὶ τῶν λόφων τοῦ Λίπα — Χλούμ, ὥστε τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ ἀνήρχετο εἰς 46,600 ἀνδρῶν μετὰ 134 τηλεβόλων. Τὴν δεξιὰν πτέρυγα θ' ἀπετέλουν μετὰ 55,600 ἀνδρῶν καὶ 160 τηλεβόλων τὸ 4. Σῶμα τοῦ Κόμητος Φίσιτιτς ἐπὶ τῆς γραμμῆς Χλούμ — Νέδιελιστ καὶ τὸ 2. ὑπὸ τὸν Κόμητα Θούν ἀπὸ Νέδιελιστ μέχρι τοῦ Ἀλβεως, ἐπὶ τοῦ ὁποῦο διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον εἶχον νὰ στήσωσι παρὰ τὰ χωρία Λόχενιτς καὶ Πρόδμεριτς στρατιωτικὰς τινας γεφύρας. Τέλος πάντων δὲ ὁ ἀρχιστράτηγος ἐπεφύλαττε διὰ τὴν προσωπικὴν του χρῆσιν ἰσχυρὰν ἐφεδρείαν, δηλαδὴ τὸ 1. Σῶμα ὑπὸ τὸν Κόμητα Γκονδρεκούρ, τὸ 6 ὑπὸ τὸν Βαρῶνον Ράμμιγκεν, τὰς πέντε μεραρχίας ἵππικῆς καὶ τὴν ἐφεδρείαν τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ στρατοῦ, ἐν συνόλῳ 73,000 ἀνδρῶν καὶ 360 τηλεβόλα. Προστέθησαν ἔτι 4000 ἀνδρῶν τοῦ μεγάλου ἀρχηγείου καὶ 3000 τεχνικῶν στρατευμάτων, ὥστε τὸ πᾶν ἀπετέλει ἐπιβλητικὴν ἐπὶ στενοῦ χώρου συνωθουμένην δύναμιν 222,000 ἀνδρῶν μετὰ 770 τηλεβόλων, στρατόν, οἷον ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς σημερινῆς Εὐρώπης οὐδὲν κράτος εἶχεν ἤδη συγκεντρώσει ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πεδίου τῆς μάχης. Τὰ στρατεύματα ἐμψυχώθη ὑπὸ τῆς διημέρου ἀναπαύσεως ἔδραξαν τὰ ἄπλα μετὰ ζήλου πεπεισμένα, ὅτι ὑπὸ τὴν ἡμετέραν διοίκησιν τοῦ «Πατέρα» Βένεδεκ ἤθελον εὑρεῖ εὐνοϊκωτέραν τύχην ἢ ὑπὸ τὴν τῶν εὐγενῶν σωματαρχῶν των. Ἐὰν πλὴν τοῦ πόθου πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἶχον ἀπο-

κτῆσει καὶ ἀρκούσαν συνεκτικότητα καὶ καρτερίαν πρὸς ἀντοχὴν, τοῦτο βεβαίως ἢ ἐκβασίς ἔπρεπε νὰ φανερώσῃ. — Περὶ τῶν ἀξιωματικῶν λέγεται, ὅτι οὗτοι ἄνευ ἐξαιρέσεως ἔλαβον τὴν διαταγὴν διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦτο μάχην μετὰ πικρᾶς μερίμνης καὶ ἀπογοητεύσεως. Πάντες ἐπεθύμουν νὰ συναφθῆ ἡ πάλι ὄπισθεν τοῦ Ἀλβεως μόνον καὶ ἤντλουν ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Βένεδεκ βαρεῖαν δυσπιστίαν κατὰ τοῦ στρατηγῶ των. Ἄλλ' ἔτοιμοι ἦσαν ὅλοι, ἢ κατὰ καλὴν ἢ κατὰ κακὴν διαταγὴν, νὰ θυσιάσωσι καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς Αὐστρίας. — Χεῖριστα ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐν ταῖς ἀνωτέροις τάξεσι τοῦ στρατοῦ. Μέγα μέρος τῶν στρατηγῶν δὲν εἶχεν ἀνέκαθεν οὔτε σεβασθῆ οὔτε ἀγαπήσει τὸν Βένεδεκ. Ἦτο μόνον φυσικόν, ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε ἠττηθέντες σωματάρχαι ἀπέδιδον τὴν αἰτίαν τῆς ἀτυχίας των οὐχὶ εἰς ἑαυτούς, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἀρχιστρατήγου, καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν διατεθειμένοι, ἐὰν σήμερον καὶ πάλιν ἐλάμβανον παραλόγους διαταγὰς, νὰ τὰς τροποποιήσωσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος κατ' ἰδίαν κρίσιν καὶ θέλησιν.

Τὰ αἰσθήματα ταῦτα οὐδῶλος ἐβελτιώθησαν ὅτε ὁ Βένεδεκ, κατὰ τὸν συνήθη αὐτῷ λακωνικὸν τρόπον, προδιέγραψε μὲν εἰς τοὺς σωματάρχας τὰς θέσεις των, ἀλλ' οὔτε κἂν μίαν λέξιν δὲν ἐκοινοποίησεν εἰς αὐτούς περὶ τῶν σχεδίων καὶ σκοπῶν του διὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς μάχης, ὥστε οὗτοι ἐν περιπτώσει ἀπροσδοκῆτων συμβάντων εὐρίσκοντο ἄνευ ὁδηγιῶν. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ αὐστριακὸς στρατὸς προσήγγιζεν εἰς τὰς σημαντικωτέρας ὥρας τοῦ πολέμου, ἰσχυρὸς μὲν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ θάρρους τῶν στρατευμάτων, ἀλλὰ μεστὸς ἀντιμαχομένων αἰσθημάτων καὶ χαλαρῶς ἔχων τοὺς συνεκτικὸς δεσμοὺς τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ στερεότητος.

Ὅτι ἀφορᾷ τὰς ἰδέας τοῦ Βένεδεκ περὶ τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγῶνος, οὐδὲν γνωρίζομεν θετικῶν περὶ τούτων ἔτι καὶ ἐκ συζητήσεων βραδύτερον γενομένων. Ἐν τούτοις ὅμως αὐτὴ αὐτὴ ἡ παράταξις τοῦ στρατοῦ φαίνεται ἐπιτρέπουσα ἡμῖν νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα τινα περὶ τῶν προθέσεων αὐτοῦ.

Ἡ αὐστριακὴ παράταξις ἐσχημάτιζε σχεδὸν ὀρθογώνιον γραμμὴν, ἡ ἄκρα τῆς ὁποίας εὐρίσκειτο ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Λίπα — Χλοῦμ καὶ εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἐντελῶς ἀκεραίου 3. Σώματος. Ἐκείθεν τὸ μὲν 10. Σῶμα καὶ τὸ ἀριστερὸν κέρως ἐξετείνοντο πρὸς μεσημβρίαν στρέφοντα τὸ μέτωπον πρὸς δυτικὴν καὶ νοτιοδυτικὴν διεύθυνσιν, τὸ δὲ δεξιὸν κέρως ἐξετείνετο πρὸς ἀνατολάς, ἔχον τὸ μέτωπόν του πρὸς βορρᾶν. Βλέπομεν κατὰ ποίον προσβολῶν ὁ Βένεδεκ προσφυλάττετο, δηλαδὴ κατὰ τῆς τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλβεως, ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς καὶ κατὰ τῆς τοῦ Διαδόχου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγός του. Εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλβεως ἦν προσεδόκα μετὰ βεβαιότητος, δὲν ἔδιδε μεγάλην σημασίαν, ὡς φαίνεται, διότι ἀντέταξε κατ' αὐτοῦ μόνις 40,000 ἀνδρῶν περισσοτέρους ἐν τούτοις, ἢ ὅσους ἠρίθμει ὁ στρατὸς ἐκεῖνος. Τούναντίον δὲν ἐπίστευε πιθανὸν ἢ δευτέρα πρωσσικὴ στρατιὰ νὰ φθάσῃ πολὺ ἐνωρίς ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεώς της, ἀλλὰ, ἐὰν μεθ' ὅλα ταῦτα ἤθελεν ἀφιχθῆ, ἐνόμιζε τὴν προσβολὴν της λίαν ἐπικίνδυνον. Παρέταξε λοιπὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατός του τὰ δύο ἥμισθα βλαδέντα Σώματα, ἔχοντα ἀοιθμὸν ἀνδρῶν, ὅστις ὑπερέβαινε τὸν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος κατὰ 16,000 στρατιωτῶν, ἐπεὶ δὲ ἐν περιπτώσει ἀπειλητικοῦ κινδύνου ἐκ βορρᾶ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Χλοῦμ ἱσταμένου τρίτου Σώματος ἔπρεπε ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ συμμεθέξῃ τοῦ ἀγῶνος, ἤθελε λάβει εἰς τὸ μέρος τοῦτο οὐχὶ ὀλιγοτέρους τῶν 70,000 ἀνδρῶν, ἐτοίμων πρὸς ἀπύκρουσιν τῆς δευτέρας πρωσσικῆς στρατιᾶς. Καὶ τότε δὲν λαμβάνομεν ἀκόμη ὑπ' ὄψιν τὸν βαρὺν ὄγκον τῆς μεγάλης ἐφεδρείας τοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Βένεδεκ εἶχε παρατάξει ἤδη ἀνὰ μίαν μεραρχίαν ἰππικῆς πλησίον τοῦ Πρόβλους καὶ τοῦ Νέδιελιστ.

Πρὸς κατανόησιν τῶν μέτρων αὐτοῦ ἐν τῷ κέντρῳ, ἤτοι ἀπέναντι τῶν προσβολῶν τοῦ Πρίγκηπος Φρειδερίκου Καρόλου διαφωτίζει ἡμᾶς διαταγὴ τῆς ἡμέρας, ἣτις εἶχεν ἐκδοθῆ πρὸ μικροῦ. Λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν πείραν τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων συμπλοκῶν, ὁ Βένεδεκ εἶχε προδιαγράψει ἐν αὐτῇ τὰ στρατεύματά του, νὰ μὴ προβαίνωσιν εἰς ἐπιθεσιν ἐν πυκνῇ τάξει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, πρὶν ἢ τὸ πῦρ τοῦ πυροβολικοῦ κλονίσῃ τὸ θάρρος αὐτοῦ. Ὁλόκληρος ἡ παράταξις τοῦ κέντρου δὲν ἦτον ἄλλο τι, παρὰ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ διδάγματος τούτου ἐν μεγάλας διαστάσει. Αἱ διαβάσεις τῆς Βίστριτς καὶ αἱ παρ' αὐτὴν κλιτύες ἔμελλον νὰ μένωσιν ἀκατάληπτοι, ἵνα μὴ δεκατισθῇ πρόωρος τὸ πεζικὸν ὑπὸ τοῦ βελονωτοῦ τουφεκίου. Τὶ πεζικὸν λοιπὸν ἐτοποθετήθη μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω ἐπὶ τῶν ἀποτόμων ὑψωμάτων, ἡ ἄκρα τῶν ὁποίων ἀπὸ τοῦ Λαγγενχόφ

μέχρι τοῦ Λίπα καὶ Χλοῦμ εἶχε στεφθῆ ὑπὸ ἀδι-αλείπτου σειρᾶς 200 καὶ ἐπέκεινα ραβδωτῶν τηλεβόλων. Ὁ ἐχθρὸς προσεκληθῆ ἀναφανδὸν ν' ἀναπτυχθῆ κάτω ἐντὸς τῆς κοιλάδος καὶ κατὰ τὴν ἐπιθέσιν του πρὸς τὰ ὑψώματα νὰ κατασυντριβῆ ὑπὸ τοῦ ἀπαραδειγματίστου τούτου κανονοβολισμοῦ. Ἐὰν παρελύετο δι' αὐτοῦ, τότε ἤθελεν ἀρχίσει ἢ ἐν πυκνῇ τάξει προσβολὴ μετὰ καταστρεπτικῆς ὑπεροχῆς. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἐφεδρείας, ἤτοι τὸ 1. καὶ 6. Σῶμα καὶ δύο μεραρχίαι βαρέως ἰππικῆς ἐτοποθετήθησαν πλησίον ὀπίσθεν τοῦ Λογγενχόφ, καὶ, — ὅ,τι εἶνε ἰδίως χαρακτηριστικὸν — ἐν πρώτῃ γραμμῇ καὶ ἔμπροσθεν τοῦ πεζικοῦ οἱ ἰππεῖς, οἵτινες ἦσαν βεβαίως ἡμιστὰ εὐχρηστοὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὑψωμάτων, τόσον περισσότερον ὅμως πρὸς ἐπέλασιν κατὰ τοῦ ἐξηνητημένου ἐχθροῦ. Πάντοτε λοιπὸν, φαίνεται, ὁ Βένεδεκ εἶχε σταθερῶς κατὰ νοῦν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ ἰδέαν, ἣτοι νὰ νικήσῃ τὸν Πρίγκηπα Φρειδερίκον Κάρολον. Ἐνεκα τούτου δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν διαταγὴν πρὸς τὴν δεξιὰν πτέρυγάν του, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφέγετο πάντοτε κατόπιν, δηλαδὴ ὅτι ἐτοποθετήσεν αὐτὴν εἰς τὸ βάθος παρὰ τὸ Νέδιελιστ, ἀντὶ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ὁρσένοβες καὶ Μάσλοβεδ. Ἐπεθύμει νὰ τὴν ἔχη πρόχειρον ἵνα χρησιμοποιήσῃ καὶ αὐτὴν ἴσως διὰ τὴν ἀποφαστικὴν ἐπιθεσιν κατὰ τοῦ Πρίγκηπος Φρειδερίκου Καρόλου, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ πολὺ ταχεῖα ἐμφάνισις τοῦ Διαδόχου δὲν ἤθελε καταστήσει τοῦτο ἀδύνατον. Ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῇ περιπτώσει τὰ δύο Σώματα ἤθελον διατηρήσει τὴν πρώτην ἐντολήν των, ἐὰν δὲ αἱ ἔμπροσθοφυλακαὶ παρετήρουν ἐγκαίρως τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀντιπάλου, τότε θὰ εἶχον πάντοτε ἀκόμη τὸν καιρὸν νὰ κατέχωσι τὰ ἔμπροσθεν κείμενα ὑψώματα πρὸς δραστηρίαν ἀπύκρουσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Οὐδεὶς θὰ θελήσῃ νὰ διίσχυρισθῆ, ὅτι τὸ τοιοῦτο σχέδιον ὑπῆρξεν ἀσαφὲς ἢ παράλογον. Ἄλλ' εἶνε βεβαίως ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας, ὅτι παράταξις εἰς ἀγκιστροειδῆ γραμμὴν, οἷαν ὁ Βένεδεκ ἐσχημάτισεν ἐναυθᾶ, εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λίαν ἀκροσφαλῆς, διότι ἡ διάῶρηξις τῆς μιᾶς πτέρυγός της φέρει τὸν ἀντίπαλον ἀμέσως εἰς τὰ νῶτα τῆς ἐτέρας. Ἐν τούτοις ὁ Βένεδεκ ἠδύνατο τὴν ἡμέραν ταύτην ν' ἀναπαύῃ τὸ ὄμμα του μετ' ἡρεμίας ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῶν 70,000 ἀνδρῶν, ὃν εἶχε συσσωρεύσει ὡς ἐφεδρείαν μεταξὺ τῶν δύο πτερύγων, ἐν αὐτῇ μὲν περιπτώσει πρὸς ἀπύκρουσιν πάσης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς, ἐν εὐνοϊκῇ δὲ πρὸς αὐτόχρημα καταστρεπτικὴν ἐπιθεσιν. Ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην περὶπτῶσιν τὸ παν ἐξηρητᾶτο προδήλως ἐκ του ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἢ ἐκτέλεσει ἤθελεν ἀνταποκριθῆ πανταχοῦ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σχεδίου, ἀφ' ἐτέ-

ρου δὲ ὅτι ἤθελε ληφθῆ ἐν δεδομένη στιγμή ἢ ταχεῖα ἀπόφασις πρὸς τὴν μεγάλην ἐπιθετικὴν κίνησιν, καὶ τοῦτο ὄχι πολὺ κατεσπευσμένως ἵνα μὴ εὐρεθῆ ἀκόμη ὁ στρατὸς τοῦ Φρειδερίκου Καρόλου ἐν πλήρει ἰσχύϊ, ἀλλ' ὄχι πολὺ ἐνδοιαστικῶς ἐπίσης ἵνα μὴ ἀφελθῆ καιρὸς εἰς τὸν Διάδοχον νὰ συμμεθῆξῃ τῆς μάχης. Ἐντελής βεβαιότης δὲν ὑπῆρχε τῶντι διὰ μίαν ἐκ τῶν δύο τούτων ἀποφασιστικῶν προϋποθέσεων, οὔτε διὰ τὴν πρώτην ἕνεκα τῆς διαθέσεως τῶν στρατηγῶν ἀπέναντι τοῦ ἀνωτέρου διοικητοῦ των, οὔτε διὰ τὴν δευτέραν ἕνεκα τῆς ιδιοσυγκρασίας τοῦ στρατηλάτου, ὅστις ἐκάστην σπουδαίαν ἀπόφασιν ἐμελέτα ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐλάμβανε μόνον βραδέως καὶ μετ' ἐνδοιασμοῦ.

[Ἔπειτα συνέχεια]

ΖΑΝΟΣ ΧΑΡΙΣΗΣ

Διήγημα

Δ. Βικέλα

[Συνέχεια ἴδτε σελ. 3]

Καὶ ἀνοίγει τὸ συρτάρι του, καὶ βγάζει ἕνα ἕνα τα φυλαχτά του: Σταυροὺς, ξηρὰ λαουλούδια, μαντηλάκια, ὅλα τὰ πῆρε, τὰ κῦτταξε, τὰ τύλιξε πάλι προσεκτικὰ καὶ μηχανικὰ σὰν νὰ ὠνεϊρευότανε, ἔκλεισε τὸ συρτάρι, κ' ἔπειτα πῆγε καὶ πλάγιασε. Στὸ κρεβάτι ὅμως, σὰν φωνάζ' ἡ καρδιά, καὶ παίζῃ τῆ μουσικῆ τῆς ἡ φαντασία, ὁ νοὺς ξαγρυπνεῖ καὶ χορεύει! Ἄρχισε λοιπὸν, νὰ γυρίζῃ πότε ἀπ' τὸ ἕνα πλευρὸ καὶ πότε ἀπ' τὸ ἄλλο, καὶ νὰ σκέπτεται γιατί καὶ καλὰ νὰ μὴν κάμῃ μίαν ἐπίσκεψιν στοῦ Κυρίου Πεζούλη! Τάχα πρέπει ν' ἀρνηθῆ ὅλως διόλου τὸν κόσμον; τί εἶδος ἄνδρας λοιπὸν εἶνε! Κι' ἂν δὲν ἔχομε πειρασμὸ νὰ νικήσουμε, ποῦ εἶνε ἡ ἀρετὴ, ποῦ ὁ θρίαμβος; Ἔπειτα τὸν κόσμον κανεὶς ἀπ' τὰ βιβλία δὲν τὸν μαθαίνει κ' ἕνας καλὸς γιατρός πρέπει νὰ ξέρῃ τὸν κόσμον.

Μ' αὐτὲς τὲς σοφιστίες ἀποκοιμήθηκε. Τὸ πρῶν πηγαίνει πάλι νὰ δῆ τὸν Κομνηνὸ του. Ὁ Κομνηνὸς τὸν κῦτταξε μὲ τὴν συνειθισμένη του κρυάδα, καὶ χωρὶς νὰ δείξῃ καμμιά περιέργεια. Ἐκατάλαθε ἀμέσως πῶς κἀτι τρέχει. Καὶ σὰν τοῦ ξανάπε ὁ Ζάνος πῶς νὰ μὴν ἔβγῃ καὶ σήμερα, δὲν τοῦ ἔμενε πειὰ καμμιά ἀμφιβολία.

Τὸ βράδυ ὁ Ζάνος ἐγύριζε ἔς τὸ σπῆτι βιαστικὰ βιαστικὰ σὰν νὰ τὸν κυνηγοῦσαν. Πάθημα ποῦ τὸ παθαίνουν οἱ νευρικοὶ σὰν ἐνθουσιαστοῦν. Καὶ γιατί νὰ μὴν ἐνθουσιασθῆ! Τὸν ὑποδεχτήκανε ἔς τοῦ Σιῆρ Πεζούλη σὰν ν᾿ ἄτανε πρῶτος ἐξάδελφός τους. Καλὸ γεροντάκι μὰ ἡ κόρη του! τί προκοπὴ, τί γλώσσες! Νὰ μιλάῃ λέει τοῦ πατέρα τῆς ἀγγλικὰ, καὶ τῆς παραμάννας τῆς γαλλικὰ! Θὰ ποῦμε καὶ μεῖς πῶς ἔχομε κοριτζία στὸν τόπον μας! καὶ πῶς ζοῦμε σὲ κόσμον! τί τρόποι, τί λόγια, τί χάρι! Νὰ σοῦ λέγῃ ἕνα

τίποτε καὶ νὰ τρέχῃ μέλι ἀπ' τὸ στόμα τῆς! Καὶ εἶνε, λέει, νησιώτισσα! Χιωτοπούλα! ὀρίστε, λοιπὸν, κυρὰ μητέρα· «ἴντα ἔχετε νὰ πῆτενε τώρα!»

Καὶ τὸ γύριζε ἔς τὸ γέλιο μοναχὸς του· τάχατες ἐχωράτενε ἀκόμα! τὸ γέλιο αὐτὸ ἦτανε πολὺ ἀφύσικο σὰν ἔμπαινε στὴν κάμαρα τοῦ Κομνηνοῦ. Καὶ σὰν τὸν ἐρώτησε ὁ Κομνηνὸς ἂν εἶδε τὴν καστανομάτα ἀπόψε, τὸ γέλιο ἐκεῖνο ἀπολιθώθηκε, ἔγεινε ἄψυχο, μούμια!

Ὁ Κομνηνὸς δὲν ἄργησε νὰ τοῦ ρίξῃ τὸ προσωπεῖο. Δυὸ τρία λόγια του, καὶ ἀνοίξε ἡ καρδιά τοῦ Ζάνου τὴν εἶδε ὡς τὰ βάρη ὁ Κομνηνὸς. Εἶδε πῶς κατάντησε σπουδαῖο τὸ πρᾶμμα. Νὰ καμωθῆ πῶς εἶνε χειρότερα καὶ πῶς πρέπει νὰ γυρίσουνε στὴν πατρίδα γιὰ μερικὲς ἐβδομάδες δὲν ἦτανε πειὰ καιρὸς, ἐπειδὴ τὰ μαθήματα ξαναρχίζανε γλήγορα. Συλλογίσθηκε λοιπὸν πῶς ἐδῶ χρειάζεται ἄλλο γιατρικὸ, ἄλλο «τερτίπι,» καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Τὸ πῆρε γιὰ κἀτι τι νόστιμο, κἀτι περιέργο, κ' ἔτ' ἔτι πέρασε ἡ βραδυὰ.

Τὰ γράμματα φυσικὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ πηγαινοέρχωνται ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Κάθε Κυριακὴ ἔγραφε ὁ Ζάνος, κάθε μέρα κ' ἀπὸ λίγο ἡ κυρὰ Χαρίση, καὶ ἐγέμιζε ἡ κόλλα τὴν ἔστελνε. Τὰ γράμματα τῆς μητέρας ἦτανε λουλούδια, τοῦ Ζάνου βάλσαμο. Ἐκεῖνης ἥλιος ποῦ θέρμαινε καὶ φωτίζει μιὰ ξενιτεμμένη καρδιά, τοῦτου καθρέφτης ποῦδειγχε αὐτὴ τὴν καρδιά μὲ ὅλες τῆς τὲς μορφίς, μὲ ὅλα τῆς τὰ ψεγάδια. Πῶς ἤμποροῦσε λοιπὸν νὰ μὴ διηγηθῆ ὁ Ζάνος καὶ τὸ ἐπεισόδιο τῆς καστανομάτας! Τὸ διηγήθηκε βέβαια σὰν νόστιμο καὶ μήπως ἦτανε τίποτε ἄλλο; Ἡ Χαρίσινα ὅμως εἶχε σωστότερες εἰδήσεις ἀπ' τὸν Κομνηνὸ, «Καιρὸς γιὰ τὸ τερτίπι» ἔλεγε κάτω κάτω τὸ γράμμα του.

Πρέπει νὰ πέρασαν πέντ' ἕξι μέρες χωρὶς ν' ἀνταμώσῃ ὁ Ζάνος τὴν Δουλοινέα του στὰ Πατήσια. Καὶ πηγαίνανε πάντοτε τὴν τακτικὴ ὥρα! αὐτὸ τὸν ἐστενοχωροῦσε. Μήπως τάχα ἐπροτιμοῦσε νὰ τὸν ἀπαντᾷ μοναχὸ του; Μὰ τί νὰ τὸν κάμῃ τὸν Κομνηνὸ; Νὰ τοῦ πῆ νὰ μένῃ σπῆτι δὲν μποροῦσε τώρα, — ἦτανε περίφημα στὴν ὑγεία του!

Μιὰ βραδυὰ, βλέποντάς τον πολὺ ἀνήσυχο, τοῦ λέγει ὁ Κομνηνὸς:

— Πᾶμε στὸ Θέατρο;

— Πᾶμε! ἀπαντᾷ ἀμέσως ὁ Ζάνος. Ἡ ἰδέα τοῦ ἄρεσε πολὺ. Τί κοῦκκος ποῦτανε μάλιστα νὰ μὴ τὸ συλλογισθῆ τόσες μέρες! Καὶ βέβαια ἐκεῖ θάνε κ' ἡ λυγερὴ του. Κάθε μέρα δὲν ἔχομε τέτοια ὄπεια στὴν Ἀθήνα.

Σὲ μισὴ λοιπὸν ὥρα καθόντανε κ' οἱ δυὸ τους στὸ Θέατρο. Τὰ μάτια τοῦ Ζάνου δὲν ἠσυχάζανε. Τοῦ πῆρε ὅλους ἀπὸ μιὰ καλὴ ματιά. Τοῦ κάκου! ὁ Σιῆρ Πεζούλης δὲν ἐράνηκε ἀκόμα. Ἄμα